

התקשרות

קונטרס שבועי לאנשי חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרס

ערב שבת-קודש
 פרשת ויקהל-פקודי / החודש
 כ"ו באדר ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

אילנות²⁸. מי שלא הספיק לברך בעוד הפרחים על
 האילנות, לא יברך אחרי-כך על הפירות²⁹.

יום רביעי

ב' בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר
 רבנו שלום-דובער נ"ע מליובאוויטש, אדמו"ר
 מוהרש"ב, דור חמישי לנשיאי חב"ד³⁰, בשנת תר"פ,
 בעיר רוטטוב על נהר דון, ושם מנוחתו-כבוד³¹.

הרבמב"ם, הטושו"ע והפוסקים שהביא בליקוטי-שיחות, כרך
 כג, עמ' 116 הערה 33 (וכפי שנראה שהכריע שם) צ"ל אילני
 פרי דווקא. ורק שהעיר על השמטת אדמוה"ז מסדר ברה"נ,
 וסיים ו'אכ"מ' בקשר להשמטת כו"ב שם.

לעניין אילנות שעודם בשנות ערלה, בגליון רע"א סי' רכו
 מסתפק בזה, אבל רבים פסקו לברך, ראה הגדה של פסח 'חזון
 עובדיה' עמ' יד משו"ת דובב"משרים ח"ג סי' ה וחלקת-יעקב
 ח"ב סי' כז ועוד.

(28) כפי-החיים סי' רכו ס"ק ב ובדי-השולחן סי' סו ס"ק יח.
 (29) ואפילו בלא שם ומלכות, כיוון שבלוח ברכת-הנהנין (פ"ב)
 הכ"ג) כ' אדה"ז שאם נפל הפרח וגדלו הפירות טוב לברך בלא
 שם ומלכות, ובסדר ברה"נ השמיט זאת. 'ביאור סדר ברה"נ'
 עמ' 445.

(30) הנשיאות החלה בשנת תרמ"ג, אך קבלת עול הנשיאות בכל
 הפרטים היתה רק בשנת תרנ"ד, ראה 'ספר התולדות - אדמו"ר
 מהורש"ב', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשל"ו, עמ' 34. וראה
 הערה 1 בפתח דבר לספר המאמרים תרמ"ג-ד.

(31) פרשת ימי חיינו האחרונים בעלמא דין והסתלקותו נדפסה
 בס' 'אשכבתא דרבי', ברוקלין תשל"ו, ועוד.

בחורף תרצ"ט, כיוון ששלטונות העיר עמדו להרוס את בית-
 העלמין, הועבר גופו הק' לבית-העלמין החדש שבאותה העיר
 מתוך מסירת-נפש ע"י מניין מאנשי, עלפי הוראות תלמידו
 הרה"ק ר' לוי-יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרב, והקימו
 במקום אוהל מאותן האבנים שהועברו מהאוהל הישן.
 'אשכבתא דרבי' עמ' 151, ומשם בתולדות לוי-יצחק, הוצאת

יום התחלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
 נ"ע³².

יום התוועדות.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון'
 זו, כדי: א) ללמוד פרק משנה המתחיל באות אחת
 משמו הקדוש (על-כל-פנים פרק אחד)³³. ב) להוסיף³⁴
 בלימוד תורתו של בעל ההילולא³⁵, ש"עיקר גילוי
 החסידות באופן של הבנה וההסברה נתחדש על ידו,
 ונתכנה 'הרבמב"ם' דתורת החסידות³⁶. ג) להוסיף
 בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב
 - לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא
 או למוסדות העוסקים בעבודתו, ש"עיקר חידושו
 - בייסוד ישיבת תומכי-תמימים, שבה מודגשת
 שלימות התורה נגלה וחסידות כאחד³⁷, ו"על-
 ידו התחילה עיקר הפצת תורת החסידות חוצה"³⁸,
 ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. ה) לקיים
 התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים
 החלטות טובות בענייני תורה ומצוות³⁹.

קה"ת, כפר-חב"ד תשנ"ה, ח"א עמ' 287. צילום הציון ששופץ
 נדפס שם בעמ' 294.

(32) ראה ליקוטי-שיחות, כרך ד, עמ' 1293 בהערה. כרך יב עמ'
 146 בהערה 1. כרך לב, עמ' 23 הערה 38. ספר-השיחות תשמ"ח
 ח"א עמ' 347 הערות 8, 7.

(33) ע"פ ליקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 296.

(34) ע"פ 'התוועדויות' תשמ"ז ח"ב, עמ' 286, מוגה.

(35) ע"פ שיחות-קדש תשנ"ב, עמ' 382.

(36) ליקוטי-שיחות, כרך ז, עמ' 209, 277.

(37) ליקוטי-שיחות, כרך כ, עמ' 67. כרך כז, עמ' 25. 'התוועדויות'
 תשמ"ז ח"א, עמ' 310, 495.

(38) ליקוטי-שיחות, כרך כ, עמ' 389. וראה שם, כרך כב, עמ'
 186.

(39) ע"פ הוספות לשיחה הנ"ל בהערה 25, שם עמ' 292. וראה
 ליקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 276.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו באדר ה'תשס"ז – ד' בניסן ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו באדר	הלכות שאר אבות הטומאות פרק יב-יד.	הל' אישות פרק טו.	מ"ע קה.
ש"ק	כ"ז באדר	פרק טו-זו.	פרק טז.	מ"ע קה.
א'	כ"ח באדר	פרק יח-כ.	פרק יז.	מ"ע צח.
ב'	כ"ט באדר	הלכות טומאת אוכלין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יח.	מ"ע צח.
ג'	א' בניסן	פרק ד-ו.	פרק יט.	מ"ע צח.
ד'	ב' בניסן	פרק ז-ט.	פרק כ.	מ"ע צח.
ה'	ג' בניסן	פרק יב-יג.	פרק כא.	מ"ע צח.
ו'	ד' בניסן	פרק יג-טו.	פרק כב.	מ"ע צח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר** 120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	זמן ציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', כ"ו באדר	3:52	4:39	5:00	5:55	8:48	11:50	12:20	5:49.0	6:13
ש"ק, כ"ז באדר	3:50	4:37	4:59	5:54	8:47	11:49	12:19	5:49.7	6:14
א', כ"ח באדר	3:48	4:36	4:57	5:52	8:47	11:49	12:19	5:50.4	6:14
ב', כ"ט באדר	3:47	4:35	4:56	5:51	8:46	11:49	12:19	5:51.1	6:15
ג', א' בניסן	3:45	4:33	4:55	5:50	8:45	11:49	12:19	5:51.8	6:16
ד', ב' בניסן	3:44	4:32	4:54	5:48	8:44	11:48	12:19	5:52.5	6:16
ה', ג' בניסן	3:42	4:31	4:52	5:47	8:43	11:48	12:18	5:53.2	6:17
ו', ד' בניסן	3:41	4:29	4:51	5:46	8:43	11:48	12:18	5:53.8	6:18

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ויקהל-פקודי	5:12	6:25	5:27	6:27	5:18	6:26	5:29	6:27
ויקרא	5:17	6:30	5:32	6:32	5:23	6:31	5:34	6:32

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מזון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו- המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו. הכנסת ספר-תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין דרבנרי, תם, קריאת-שמע, פרשיות: 'קדיש' ו'היה כי יביאך', שש זכירות וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו, כדי לומר הקדיש), חצי קדיש, מוסף.

אמירת ההלל כסדר התפילה חשובה יותר מאמירתו בציבור.

יום התועדות. ההתועדות - בכית-הכנסת¹¹.

חודש ניסן

בכל החודש אין אומרים תחנון¹², 'איל ארך אפיים'¹³ ו'למנצח... יענך'¹⁴ בימות החול, 'אב הרחמים' לפני מוסף שבת, ו'צדקתך' בשבת במנחה¹⁵. אין מתענים אלא חתן ביום חופתו ובכור בערב-פסח¹⁶.

נשיא: מצווה לחזק את המנהג¹⁷ לקרוא¹⁸ אחרי התפילה¹⁹ (אחרי אמירת תהילים²⁰) בכל יום החל מהיום עד י"ג ניסן ועד בכלל, דבר יום ביומו בפרשת הנשיאים. היום מתחילים "ויהי ביום כלות משה" ומסיימים "זה קרבן נחשו בן עמינדב" (במדבר ז, א-יז). אחר-כך אומרים את ה"יהי רצון" (אומרים אותו גם בשבת)²¹ הנדפס בסידורי תהילת ה'²². גם כוהנים

11 היום-יום, ל' ניסן.

12 שו"ע אדמוה"ז סימן תכט ס"ח.

13 כנדפס בסידורים מאז שנת תשל"ח. ראה בירור בעניין זה בהתקשרות גיליון שכת עמ' 18.

14 סידור אדמוה"ז, לפני 'למנצח' זה.

15 הנאמרים רק ביום שאומרים בו תחנון, כמבואר (בשו"ע רבינו סי' רפד סי' וס"ו רצב סי' ז), ובפסקי הסידור כל אחד במקומו.

16 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ט.

17 שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' עז.

18 ישא שהקפדה לומר בכל יום את הנשיא שלו, יש סגולה שלא ישכח באחד הימים לספור ספירת-העומר. שמעתני מאבי מורי ז"ל בשם הרה"ג הרה"ח ר' חיים-שאול ברוק ע"ה.

19 אין מנהגו לקרוא מתוך ספר-תורה. גם בימי הקריאה אין לגלות ה"ס ולקרוא פרשת הנשיאים מתוכו. ובפרט בש"ק, פרשת הנשיאים צ"ל אחר תפילת המוספין דווקא - 'שערי הלכה ומנהג' שם.

20 וביום שבו יש תפילת מוסף, אחרי תפילת מוסף, שתדירה ומקודשת יותר מקריאת הנשיא - שם עמ' עט.

21 ד"תדיר קודם", וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' (ניסן-סיוון) עמ' ג.

22 היום-יום, ר"ח ניסן. ספר-המנהגים, עמ' 36. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' דו.

23 כלאורה צריך לנקד שם "פְּרָשָׁה".

ולוויים אומרים אותו²³.

ברכת האילנות: מברכים אותה רק²⁴ בחודש ניסן²⁵. גם נשים מברכות²⁶. מברכים רק על אילני מאכל²⁷. לכתחילה יש להשתדל שיהיו לפחות שני

בס' קב הישר' מהדורת הרב שיינברג תשנ"ג, פרק פה (דף תנג, א"ב), הנוסח הוא: "דמתחשין [ולא כהתיקון 'דמתרחשין', עיי"ש] כציפרים, ומצצפין בשבחין [כ"ה במקור, ס' יסוד-יוסף, ע"פ הוזהר דלהלן], ומצלאין על... ותעיל הנך ציפרייא קדישין [אצלנו "ציפרי קדישין"] לאתר קדישא דאיתמר עלייהו [ונוסחנו הוא כבס' יסוד-יוסף, "עליה" - על האתר]... וכל האורות הקדושות הכלולות [א"ה: צ"ע שבכ"מ - כמו באה"ק סכ"ו, כ"ז - 'אורות' הן בלשון זכר] בקדושת זה השבט, ואהיה מלוכב קדושות זה השבט [נמשט מפני הדומות, וכבר העירו ע"ז]...". (ומציין לוזהר ח"ג קצו, ב וד"ת מונקאטש ח"ב אות ג). למרות שמוכר שם "שבאם אני עבדך משבט...". והוא איננו משבט זה, כיוון שה שייך ל'עבור' (דהיינו גילוי מסויים מנשמה אחרת בתוך נשמת-הוא, הנשארת בדרגתה), הוראת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, היום-יום שם, ספר-המנהגים שם, לוח כולל-חב"ד. ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' פ נתבאר, שהשייכות היא ודאית לכל אחד ואחד מישראל, ורק שבאם זהו שבטו, אזי השייכות וההמשכה הן באופן נעלה יותר (בשר"ת נחמת-אלעזר ח"ה סי' ב כתב שלא יאמרו כהן ולוי את היה"ר, אבל בפתח-אזוטא הל' פסח סי' א אות ו הוכיח שגם הם יכולים לומר זאת).

24 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א עמ' רכ, ע"פ סדר ברכת-הנהנין שבסידור אדמוה"ז. וכן הוא ע"ד הקבלה, ברכי-יוסף סי' רכו ס"ק ב. ולפלא שממשיכים להדפיס גם השתא בלוח כולל-חב"ד ע"פ קצות-השולחן סי' סו בבדי-השולחן ס"ק יח) שניתן לברך ברכה זו גם בחודשי אדר או אייר, ללא כל הסתייגות. וראה אנציקלופדיה-למסורתית כרך ד עמ' שנה, ציון 98.

25 הוי שבירכו ברכה זו ברוב עם, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ה. ובפרט ע"פ המבואר בס' מורה-באבצע להחיד"א אות קצט ע"פ הוזהר (הנ"ל הערה 16) שכוונת הברכה היא לתיקון נשמות שנתגלגלו בדומם וצומח ויבקשו עליהן רחמים.

לעניין ברכה בשבת, ראה שו"ת יחוה-דעת ח"א סי' ב שאין בזה איסור, ותלוי במנהג המקום, ושי"נ.

בשר"ת מהרי"ל (הישנות) סי' קמג נקט בפשיטות שמי שלא בירך בראייה ראשונה מברך בראייה שנייה, ונתקף באגור סי' שיח ומטה-משה סי' שסא (שם הביא מזה ראייה לדין שהחיינו, שבו נחלקו עליו, ולדעת רבינו בסידורו מברכים ללא שם ומלכות), ובבירור-הלכה סי' רכו (עמ' רט) כ' שלפי כללי הפוסקים יש לפסוק כן נגד כל האחרונים שלא ראוהו. בבדי-השולחן שם הבין בסדר ברכת הנהנין פי"ג ה"ד שאין לברך, אבל מפשטות הלשון הכוונה רק לשלול ברכה נוספת באותה שנה (וכמו בהלכה יג וכו' שלא כותבים כן. ובפרט שמהלשון שם "אינו חוזר ומברך" משמע שכן מברך לראשונה). וראה בזה באריכות בשו"ע הקצר פרק פז סי' ובהערות.

26 נסמן בשו"ע הקצר שם סי"א.

27 ראה הדעות בזה בשו"ע הקצר שם סי"ה ובהערות. דעת

מזאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת ויקהל-פקודי / החודש
כ"ז באדר, מברכים החודש

השכם בבוקר - אמירת תהילים בציבור¹. אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה².
[מנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה בגיליונות תרל"ט, תרנ"א].

רצוי להכין את ספר-התורה המיועד לקריאת פרשת החודש קודם התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא³.

מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע.

מניחים את ספר-התורה השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁴, ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר את פרשת 'החודש', בפרשת בא: 'ויאמר... החודש הזה... תאכלו מצות' (שמות יב, א-כ).

אם יש רק ספר-תורה אחד אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים לפרשת החודש. ומגביהים וגוללים לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר... בראשון באחד לחודש... עולת תמיד" (יחזקאל מה, יח-מו, טו)⁵.

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת החודש, ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה⁶.
המולד: יום ראשון כלילה, אור ליום שני, בשעה

1 רגילים לומר זאת בחליפה וכובע, והנשואים בחגירת אבנט, כפי שהג הרבי וכל הציבור עמו (ולכאורה כך יש לנהוג גם כשמשלימים זאת אחר-כך).
2 ספר-המנהגים עמ' 30.
3 לוח 'דברי בעתו'.
4 שערי-אפרים, שער י, סי"ב.
5 לוח כולל-חב"ד. ספר-המנהגים, עמ' 33.
6 לוח כולל-חב"ד, ש"פ מקץ.

12:01 ו-12 חלקים.

מברכים החודש: ראש-חודש ניסן ביום השלישי. אין אומרים "אב הרחמים". התוועדות בבית-הכנסת.

יום שני

כ"ט באדר, ערב ראש-חודש ניסן

ביום זה - 'יום כיפור קטן' - יש להוסיף בג' הקוין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות), גמילות-חסדים וצדקה⁷.

מי שיש לו יארצייט בחודש ניסן, יעלה היום לבית-העלמין⁸.

ביום האחרון של חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר, לאחר ה'מרבין בשמחה' של כל ימי אדר מיום ליום, והיא נותנת את הכוח והסיוע להמשיך את הגאולה דחודש ניסן, שבו נגאלו וכו עתידין להיגאל, כי השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גדרי הגלות ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה, על-ידי משיח צדקנו שנאמר בו 'עלה הפורץ לפניו', בקרוב ממש⁹.

יום שלישי

א' בניסן - ראש-חודש

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות' גיליונות: תרל"ט, תרמ"ג, תרמ"ז, תרנ"ו].

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הללו¹⁰. "ואברהם זקן... זכריה..." ג' פעמים. קדיש-תתקבל. שיר-של-

7 שיחות-קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.
8 הוראת הרבי להרבנית קרסיק ע"ה מת"א, שאין עולים לבית-החיים בחודש ניסן כלל.
9 ליקוטי-שיחות, כרך ד, עמ' 1274.
10 יש עניין מיוחד להתפלל תפילת שחרית זו בציבור, כדי לומר הלל בציבור, ובפרט שבראש-חודש יש אומרים שאין מברכין עליו אלא בציבור (רמ"א תכ"ב, שו"ע אדה"ז תפח"ג).

"גאולה באופן של "חיפזון"

בחג הפסח אנו מוצאים עניין ייחודי שאינו בנמצא בשאר החגים בשנה והוא עניין ה"חיפזון" וה"דילוג" גם בעבודת האדם השאיפה היא להגיע למצב של זריזות בעניינים רוחניים ושל "חיפזון דקדושה" • כדי שנדע להבחין כראוי בין "חיפזון דקדושה" לחיפזון של היפך הקדושה, נתנה לנו התורה שלושה סימנים מובהקים • מכתב כללי מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (תרגום מאידיש)

ב"ה, קמי שבתא ויקהל-פקודי ופרשת החודש, כ"ה אדר, ה'תשמ"ז.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו קמי שבתא דפרשת החודש, שבת מברכים חודש ניסן, ראשון לחודשי השנה, אשר הנקודה

קמי שבתא: פסחים קו, סע"א. גיטין עז, א. וראה רמב"ם הל' גיטין פ"ט הכ"ג. שו"ע אה"ע סקמ"ד ס"ו. ובשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח: ג' ימים האחרונים נקראים ימים שלפני שבת הבאה.
פ' ויקהל פקודי ופ' החודש: נקודה משותפת בשתי פרשיות אלו - בשתיהן מדובר ע"ד ראש חודש ניסן (נתבאר בהתוועדות דש"פ ויק"פ, פ' החודש שנה זו).

כ"ה אדר: בו נברא העולם לדעת ר' יהושע - ר"ה יא, רע"א. תוד"ה לתקופות - שם ח, א (ובנוגע לתקופות כן ההלכה - ר"ה יב, א). וראה תוד"ה כמאן - ר"ה כז, א. שער הכוונות להאריז"ל עניין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים - פ"ו). וראה לקו"ש חט"ז עמ' 483-484 ובהערות שם.

וראה בהערות למכתב מוצש"ק פ' ויק"פ, כ"ה אדר ה'תשמ"ב בתחלתו (הגש"פ עם ליקוטי טעמים, מנהגים וביאורים - קה"ת ה'תשמ"ז ואילך - עמ' תשכב).

פ' החודש... פסח: מגילה כט, א ואילך. ובפרש"י שם ד"ה ברכיעית: ששם פרשת הפסח.

ראשון לחודשי השנה: בוא יב, ב.

המרכזית שבו הוא חג הפסח, זמן חירותנו, הרי זה ודאי הזמן המתאים לחזק את ההכנות לפסח, הכנות גם, ובמיוחד, במוכן הרוחני, להתכונן בענייני הכלליים והפרטיים של הראש והראשון שבחגים, להתכונן במה שיש ללמוד מהם ולהביא במעשה בפועל בחיי יום-יום של כל השנה.

* * *

כמדובר פעמים רבות יש בכל יום-טוב ועניינים שהם משותפים בכל הימים-טובים ועניינים שבהם כל יום-טוב שונה משאר הימים-טובים.

נתעכב כאן, על עניין מיוחד שאנו מוצאים רק בחג הפסח ולא בחגים אחרים: העניין של חיפזון עד כדי אופן של דילוג, כפי שהדבר מצויין בשמו של החג (לפי אחד מפירושי העיקריים): "פסח – על שום שפסח", שבתו בני ישראל ניצלו מבין בתי המצריים באופן של דילוג, וכפי שהדבר רמזו, ביחס לכללות הגאולה מגלות מצרים, בפסוק, "קול דודי הנה זה בא (=הנה בא הקב"ה להביא את הגאולה) מדלג על ההרים".

דובר כבר פעמים רבות, שהעניינים בעולם הרוחני משתקפים בעולם הגשמי, וב"עולם קטן – זה האדם בפרט.

ובענייננו, בכל הקשור ליהודים, לכל יהודי גם כפרט וכיחיד, ידוע ש"אינו מבקש אלא לפי כוחו" (הקב"ה דורש מכל אחד בהתאם לכוחות שהעניק לו לפני כן), ולפיכך יש ללכת מן הקל אל הכבד. כך גם ברבר הנידון ישנם כמה אופנים של תנועה: הליכה, ריצה, דילוג, קפיצה.

כאשר ילד נולד אין הוא תחילה בגדר של הליכה, ועל-אחת-כמה-זוכמה בגדר של ריצה וקפיצה. במשך הזמן הוא מתחיל לצעוד וללכת, מאוחר יותר הוא מסוגל גם לרוץ, ולאחר מכן גם לקפוץ.

כך גם ברוחניות – בחינוך של ילד, מאלף-בית למקרא, משנה כו' וקיום המצוות והנהגה טובה: הוא

זמן חירותנו: כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש חי"ז עמ' 71 ואילך.

והראשון שבחגים: ר"ה ד, א.

במעשה בפועל: כי המעשה הוא העיקר – אבות פ"א מי"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (ג,ב). ת"ע (קלג,ב. קלד,א).

העניין של חיפזון: עניין ולימוד נוסף מחיפזון דחג הפסח – במכתב דחגה"פ ה'תשל"ו; ה'תשמ"ו (הגש"פ – קה"ת ה'תשמ"ז – עמ' תרסח ואילך. שם עמ' תתפג ואילך). ועוד.

חיפזון: כמ"ש (בוא יב"א) "ואכלתם אותו בחיפזון"; "כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים" (ראה טז,ג). וראה בהנסמך בהערות למכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"ו (הגש"פ הנ"ל עמ' תתפח).

פסח – על שום שפסח: משנה פסחים קטז, ריש ע"ב. הגש"פ פיסקא פסח שהיו אבותינו אוכלים. ובפרש"י עה"פ בוא שם: הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה כו' ואתם עשו כל עבודותיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וראה תו"ה שמות רה, א. סה"מ אע"ת ר' ע' סו ואילך. ובכ"מ.

קול דודי: שה"ש ב,ח. ושייך לייצ"מ – ראה פרש"י עה"פ. מכילתא עה"פ בוא שם. יל"ש עה"פ בוא שם (רמז קצט). יל"ש ישעיהו עה"פ (ישעיהו נב,יב) כי לא בחיפזון תצאו (רמז תעו).

בעולם... וב"עולם קטן – זה האדם": וצ"ל השתרלות שיסיע זל"ז – כמורמו בחיבור ויקהל (קהל) ופקודי (דווקא כל פרט בפ"ע) לפרשה אחת.

עולם קטן – זה האדם: תנחומא פקודי ג. זח"ג לג,ב. תקו"ז תס"ט קרוב לתחילתו (ק,ב. קא,א).

ש"אינו מבוקש אלא לפי כוחו": תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

דילוג, קפיצה: ראה לקו"ת שה"ש טו, סע"ב) עה"פ "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", בכיאוור החילוק בין דילוג לקפיצה (ממשנה אהלות פ"ח מ"ה וירושלמי ביצה פ"ה ה"ב).

בחינוך... משנה כו': אבות ספ"ה: בן חמש (שנים) למקרא, בן עשר למשנה כו'. רמ"ב הל' ת"ת פ"א ה"ו. הל' ת"ת לאדה"ז בתחילתו.

ואחר-כך, כשהיה קשה עליו, רצה לבטל המנהג על-ידי התרת-נדרים, והורה לו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שלא לבטלו, אף שאדמו"ר בעצמו לא נהג בזה, מכיוון שמנהג זה הוא מהנהגות הבעש"ט³⁸.

* יש המניחים כד וכדומה בראש הברז, לסינון המים³⁹.

* בס' 'תשבי' ועוד מובא, שיש הנמנעים מלהזכיר שם 'לחם' בפסח. על הרבי מסופר שכשאמרו לו על חדר מסויים שיש בו 'חמץ', הגיב ואמר: לא כדאי להזכירו בפסח⁴⁰.

* אין נמנעים מלהכין בפסח מיני מאכל (ומאפה) הדומים למאכלי חמץ⁴¹.

38 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נז. ויש מאנ"ש הנוהגים בזה גם כיום.

39 כשהיה הרבי מסייר במוסדות החינוך קודם עריכת ה'סדר', אירע שהעיר לכך את תשומת ליבם של האחראים, וכן העיר שיש לבדוק מפעם לפעם את המסנת שלא ייכנסו בה עניינים בלתי רצויים. הרב טוב"י שי' זילברשטרם מסר שהדבר אירע כמה פעמים, ומשמעות הדברים היתה להיפך – שהרבי אינו גורס הידור זה, ורק אם עושים כך, יש לבדוק זאת לעיתים קרובות.

40 מליל-הסדר תשל"ט, 'התקשרות' גיליון לח עמ' 13, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סו. אגב, הרבי נמנע מלאכול מאכל שאמרו עליו בטעות שהוא 'קניידלאך' – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מז. (וראה סיפור זה גם בכפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 44 ועמ' 158).

41 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

* לפני פסח מבשלים ומסננים בכד את הסוכר המיועד לפסח, כדי לוודא שאין בו לכלוך כלשהו. יש שנוהגים כמנהג רבותינו נשיאנו עצמם, ואינם אוכלים כלל סוכר או מוצרים המכילים אותו בפסח, אך הרבי אמר שאינו יודע אם זו הוראה לרבים⁴².

* נזהרים ממאכל שנפל על הרצפה, ולכתחילה

אף אין משתמשים בכלים שנפלו על הרצפה⁴³. * אוכלים רק פרי או ירק בעל קליפה⁴⁴, ומקלפים אותו לפני האכילה (אפילו עגבניות ותמרים) בסכין המיוחדת לכך, שאין משתמשים בה לחיתוך מאכלים.

* נוהגים שלא לאכול דגים מלוחים ('הרינג') בפסח⁴⁵.

42 'המלך במסיבו' ח"א עמ' שז. וראה בארוכה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נ ואילך. ושם, שכבר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אמר שאינו אוהב שמחקים אותו בזה.

43 בס' 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ס (ללא ציון מקור) כתב שיש הקולפים ואוכלים את המאכל. ולעניין כלי, כתב שנמנעים משימוש בו אף בדיעבד באותה שנה.

44 למשל, אין אוכלים כרוב וכדומה. וי"א שגם חסה אין אוכלים מחוץ למרור וכוך בליל-הסדר.

45 שם עמ' סא, עיי"ש (המציאות כיום היא, שבדגים מלוחים ללא עיבוד הבעיה היא האנוים לריכוך שיש בו בעיית כשרות וגם בעיה לפסח, ובדגים מעובדים ייתכנו גם גלוקזה וחומרי-טעם, שעלולים להיות חמץ ועכ"פ קטניות).

לעצמו מתוך שקיט. אוכלים את המצה לפני הבאת התבשילים על השולחן, מסלקים את השקיות ואז שותים ואוכלים את הסעודה. למעשה, אף אין מטגנים מצה במי-פירות, שמא תיפול עליהן טיפת מים, וכן שלא יפלו מפירווי המצה למים או למרק. קודם ששופכים מים, או משקאות שמים מעורבים בהם, לכוס או לקערה, בודקים שלא יהיו בכלי פירווי מצה (כלי עם דבר לח שנפל בו פירווי מצה, נמנעים מלהשתמש בו בפסח זה)²⁴. מצד החינוך - גם הקטנים צריכים להיזהר ממצה שרויה²⁵.

* נזהרים משתיית יי"ש בפסח²⁶.

* כשהסירו את החותמות מבקבוקי היין, נזהרו שה'פוח' (שבאמצעותו פותחים את הבקבוק) לא יגע ביין עצמו²⁷.

* הרבנית רבקה נ"ע אמרה שאצלם לא שטפו את הביצים לפני פסח²⁸.

* זה כמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון לאחרות (וכן לא להשתמש בתבלינים בכלל) מחשש תערוכת חמץ²⁹.

* רבנו הזקן אמר: "בפסח אין צריך לכבד זה את זה באכילה ושתייה, אבל מותר ליטול בעצמו"³⁰. נזהרים לאכול רק בכית ולא אצל אחרים, גם אם יודעים שהזולת נזהר (לכל הפחות) כמותו.

* הצמח-צדק אסר אכילת צנון בפסח, ללא מתן טעם³¹.

* רבותינו היו אוכלים דגים בפסח³².

* כנראה, הרבי לא היה שותה תה בפסח (אבל בכלל, הקלו בו גם רבותינו)³³.

* הרבי היה אוכל מאכלי חלב בפסח³⁴.

* בין כלי הפסח של רבותינו נשיאינו היו גם צלחות עם פסי זהב בשפתן³⁵.

* אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה צריך לאכול בפסח שקדים מתוקים לרפואה, והקפיד שיקנו אותם (קודם הפסח) בחנות שאינה מוכרת כלל מוצרי חמץ³⁶.

* בדבר "דירת פסח" או מטבח מיוחד לפסח - "לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאינו נוהגים כן"³⁷.

* אחד החסידים נהג להכין לעצמו מים לכל החג,

חב"ד' גיליון 759 עמ' 64.

(30) 'היום-יום' עמ' מז. ספר-המנהגים עמ' 42. והיינו רק כדי שלא לגרום הרגשת אי-נוחות למישהו ולהביאו לבטל הידוריו, אבל ודאי שיש לארח ולתת האפשרות לקחת, אם סומך על המארח. ראה ספר-השיחות תש"ה עמ' 91 ועוד. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סז, וש"נ.

(31) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סב. לגבי שום, אין מנהגנו לאסור (בשם הר"י) לנדא ע"ה. וראה מה שהביא בזה בס' שבח-המועדים תשנ"ג עמ' 195.

(32) שם עמ' ס. וכנראה קנו והכינו אותם לפני פסח, כמנהג הפשוט המובא שם.

(33) שם עמ' נג, ששתה במקומו חלב מהול במים חמים. ובגיליון ב"מ ערב פסח תשנ"ה עמ' 14, מובא מפי המשב"ק שהשתייה בימי הפסח היתה מיץ תפוזים שנחסה בבית. ב'אוצר' בעמ' הנ"ל מובא שנהגו לשתות תה, ועל אדמו"ר מהוריי"צ - מובא בעמ' מז.

(34) מפי הרה"ח בנימין ש"י קליין (תשורה"נ, ח"א, אדר תשנ"ו, עמ' 29). וי"א שגם אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ אכלו מאכלי חלב בפסח. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מז אות ו ועמ' נג אות י.

(35) 'אוצר מנהגי חב"ד' ס"ע נט, מהרה"ח ר' רפאל-נחמן הכהן ע"ה בשם הרה"ח רש"ב זיסלין ע"ה.

(36) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מהרה"ג ר' יעקב לנדא ע"ה.

(37) ליקוטי-שיחות כרך לב, עמ' 204 בהערה. ומציין שם ל'דרכי חיים ושלום' ה'ל' פסח ס' תקעב, שבעל המנחת-אלעזר נהג כן (וע' ס' 'מהרי"ל - מנהגים' הוצאת מכון ירושלים עמ' תרל"ו אות ז).

מתקדם כל העת באופן של "הליכה" עד שהוא נעשה ל"רץ לדבר מצווה", והוא ממשיך להתקדם ולעלות גם למעלה מזה מדרגה לדרגה עד לאופן של "קפיצה", לדרגה הנעלית ביותר של יציאת מצרים ברוחניות, "יציאה ממצרים וגבולים", כך שאת כל העניינים של תורה ועבודה וגמילות-חסדים הוא עושה בשלימות ובזריות הגדולה ביותר, דבר שהוא חיפזון דקדושה, ובקדושה.

* * *

כיוון שהקב"ה רוצה שאדם יעשה את כל הנדרש ממנו באופן של בחירה, כפי שהתורה אומרת "ובחרת בחיים" - והכרחי הרי שתהייה גם אפשרויות אחרות, בלתי רצויות - איפשר איפוא הקב"ה גם מציאות של חיפזון של היפך הקדושה.

לפיכך, על-ידי ההעלם וההסתר של העולם, ובמיוחד בזמן הגלות, ייתכן שאדם ימצא צידוק להיות רץ לכיוון בלתי רצוי, לדברים בלתי רצויים, עד כדי לשקוע רחמנא-ליצלן בקנאה, תאוה וכבוד, וחושך הגלות הוא גדול כליכך עד שהוא מרמה את עצמו בצידוקים משונים, עד שמלביש אותם בלבוש של טוב - אשר, אדרבה, כל מה שהוא חושב, אומר ועושה הוא טוב וכו'.

אבל הקב"ה שהוא עצם הטוב הרי אינו רוצה שאנשים יהיו שרויים בחושך, ונתן, איפוא, את התורה (מלשון הוראה), "תורת חיים", ו"תורה אור", המלמדת את האדם איך לנהוג, עד לחיי יום-יום, ומאירה את כל העניינים באופן מאיר ובהיר, כדי שהאדם יוכל וירצה לבחור לו את הדרך הנכונה, ובחרת בחיים. וכדי להקל את הבחירה, קבעה התורה שלושה סימנים להכיר לפיהם באדם אם הוא אומר, מוסר, כהלכה את מה שהתורה אומרת ומצווה.

שלושת הסימנים הם: "ביישנים, רחמנים, גומליי-חסדים. תכונות אלה נמצאות בכוח בכל היהודים ובכל יהודי, אבל "בכוח" אינו "סימן". "סימן" הוא כאשר הדבר נראה בפועל ממש, כל אימת שהוא נוגע לפועל, ובמקרה זה - כאשר זה מתבטא בהנהגה יום-יומית בפועל.

ל'רץ לדבר מצווה': ראה אבות פ"ד מ"ב. שו"ע (וראדה"ז) או"ח ס"ז ס"ב (סי"ג). וראה לקו"ש ח"י עמ' 371 ואילך. יציאת מצרים ברוחניות: ראה תניא פמ"ז, ובהנסמן במכתב עש"ק י"א ניסן ה'תשר"מ הערה ד"ה יצי"מ (הגש"פ הנ"ל עמ' תשנז).

ובחרת בחיים: ניצבים ל'ט.

בקנאה, תאוה וכבוד: שמוציאין את האדם מן העולם - אבות פ"ד מ"א.

התורה (מלשון הוראה): ראה רד"ק לתהילים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. וראה זוהר שבערה הבאה.

תורת חיים: ראה זח"ג נג, אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהווה סתים כו', חיים - דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.

תורה אור: משלי ו, כג.

שלושת הסימנים הם: ביישנים, רחמנים, גומליי-חסדים: כן סדרם הרמב"ם ה'א' אסור"ב פי"ט ה"ז. אבל בגמרא (יבמות ע"א, א) הסדר: רחמנים, ביישנים וגומליי-חסדים. ולהעיר, שבהסדר ברמב"ם - כ"ה ברב"ד פ"ג, ד. וכ"ה בבית שמואל אה"ע ס"ב סק"ה. ובמדב"ר פ"ח, ד (כב, ד): ירושלמי קידושין פ"ד ה"א - הסדר הוא כמו בגמרא יבמות. וראה לקמן במכתב. - נתבאר בהתועדות ש"פ ויק"פ, פ' החדוש שנה זו.

עניינם ע"פ חסידות - ראה תורת הבעש"ט על מאחז"ל זה (ספר השיחות ה'תש"ג עמ' 161. כש"ט הוצאת קה"ת הוספות סי' פ): פי' הבעש"ט על במארו"ל שלושה סימנים יש באומה זו - הרחמנים והביישנים וגומליי-חסדים. הרחמנים - שבנ"י מרחמים על הנשמה שירדה מרום מעלתה בעמדה לפני ה' בגן ה' וירדה בסתר המודיגות להתלבש בגוף אשר מעפר יסודו וסופו לעפר. ביישנים - שהם מתביישים מנר אלוקים אשר על ראשם ומטיבים מעשיהם בקיום המצוות. גומליי-חסדים - דנשמת אדם העליון אשר על דמות הכסא תלמדם להעלות את גופם וכל צרכי, נוסף על חלקם בעולם, כפי גזירת ההשגחה העליונה במקום זמן, לזככם ולהאירים באור תורה ועבודה, וראה ליקוטי לוי"צ אגרות עמ' שלא.

או שהוא אומר שלא כהלכה, להיפך מן התורה וסימניו: עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ("בעלמא", "הרחוקים מתורת ה' ועבודתו") ואינו גומל להם חסד.

כרגיל ישנם שלושת הסימנים ביחד, כפי שאנו רואים שמי שהוא ביישן באמת – משום שהוא יודע שכל מהותו של יהודי היא הנשמה האלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש, המחיה אותו – הרי הוא חש יראת-בושת עמוקה, הוא חש את ה'ע"ד לפני מי אתה עומד", בתפילתו, וכן גם בלימודו, וכן גם, להבדיל, באכילתו וכו', משאו ומתנו. ממילא הרי הוא בד בבד גם רחמן – הוא מרחם על עצמו, על נפשו האלוקית הנמצאת בגלות בגוף, ובוודאי שהוא בעל רחמנות על הזולת, שכן הוא מבין והוא חש את החסר לזולת, וממילא הרי הוא גומל חסד ומסייע לזולת ברוחניות ובגשמיות.

כך גם במי שמתחיל בגמילות-חסדים באמת, הרי הדבר קשור ברגש של רחמנות, וכך גם ברגש של ביישנות, כאשר הוא רואה בהזולת מעלות טובות ואינו שוכח את החסרונות שלו, ובכלל ועיקר – את העובדה שהוא (תוך כדי ידיעתו את מצבו האמיתי לפי חשבון-הצדק שהוא עורך בקשר לעצמו) שלוחו של הקב"ה למסור להזולת את החסדים והצדקה שהקב"ה יעד עבורו.

* * *

ויהיירצון, שבהכנות לחג הפסח, כימי צאתך מארץ מצרים, הרי כשם שלבני ישראל היה "אור במושבותם" עוד בהיותם במצרים, ערב הגאולה, כך כל אחד ואחת בתוך כלל ישראל יחזקו עוד בנפשם בחיי יום-יום את שלושת המידות-הסימנים הברורים והמאירים, ודבר זה יחיש עוד יותר את הגאולה מן

עזות פנים ... ואינו גומל להם חסד: רמב"ם הל' איטו"ב שם. טושו"ע אה"ע ס"ב ס"ב.

ואכזריות: ברמב"ם לנפני: או אכזריות, אבל בכת"י תימן: ואכזריות, וכ"ה בהוצאת פרנקל – עפ"י כתבי יד. וכ"ה הגרסא בטושו"ע שם. ולהעיר מהרמב"ם שם פ"ב הכ"ד: לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם.

הבריות ("בעלמא" "הרחוקים... ועבודתו"): תניא פ' לב.

כרגיל... ביחד: להעיר מבית-שמואל אה"ע ס"ב סק"ה: וכל שאין לו ג' סימנים אלו אין ראוי לדבק בו, צ"ל שאין לו ג' סימנים כלל, אבל אם יש א' מסימנים אלו ראוי לדבק בו.

ובע"י יוסף לעיני יעקב ליבמות שם: והוא אמר זה מסברא דנפשי, והוא מפורש במדבר רבה פ"ח, ד (כבד): ואלו אין בהם אחד מאלה מיד עמד וריחם. וכיפה-תואר שם.

- ולהעיר – מלשון הרמב"ם הל' איטו"ב פ"ט הי"ז: ובגבעונים... לפי שהעיון פניהם ולא נתפייסו ולא ניחמו... ולא גמלו – היינו שלא היה בהם אפילו סימן א'.

חלק אלוקה ממעל ממש: תניא רפ"ב.

"דע לפני מי אתה עומד", בתפלתו: ראה ברכות כה,ב.

באכילתו וכו' משאו ומתנו: ראה רמב"ם הל' דיעות פ"ג ה"ב ג. שם רפ"ה. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. וראה או"ת לה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה לי (בהוצאת קה"ת התש"מ ואילך – סרנ"ב).

נפשו האלקית ... בגלות בגוף: ראה תניא פל"ז (מז, סע"א). פמ"ז. אגה"ק ס"ד. ובכ"מ.

שלוחו של הקב"ה: ראה תנחומא ויגש ו. לקות"ר ר"פ ויקרא. ד"ה ויצב שם מוזב תרמ"ד (סה"מ – ליקוט עמ' יג ואילך), תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה עמ' נו ואילך). ועוד.

שלוחו של הקב"ה כו': ראה אורי-חיים עה"פ (משפטים כב,כד) אם כסף תלוהו. אלשיך עה"פ משלי יח,טז. ד"ה ארשב"נ תר"צ פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם סה"מ תרנ"ה עמ' כב. ועוד. וראה "היום יום" טו אייר.

כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז,טו.

אור במושבותם: כוא יב,ג.

יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חיפזון: היינו, שהגאולה תבוא מהר, בחיפזון, אבל עצם הגאולה תהי' כדלקמן, "בשוכה ונחת תיושעון" – "כי לא בחיפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" (ישעיהו נב,ב). מכילתא ויל"ש דלעיל הערה ד"ה קול דודי. שמו"ר פ"ט, ו. ד"ה וככה שבערה דלהלן ד"ה בשוכה ונחת תיושעון).

להם כלים מיוחדים לפסח, ושלא להזדקק להכשרת הכלים כלל, תבוא עליהם ברכה¹².

"סדר לרונמא": בימים הסמוכים לחג הפסח, רצוי להראות לתלמידים עריכת הסדר, שעל-ידי זה יחקקו בזיכרונם ההלכות הקשורות בעניינים אלו, אך יש להתבונן ולסדר זאת באופן שלא לנגוע במנהגי אבותיהם¹³.

חלוקת מצה שמורה: מתקנת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, להשתדל – ובפרט רבנים, שו"ב וכל העוסקים בצורכי-ציבור – לשלוח לחג הפסח למכריהם (על-כל-פנים בעבור הסדרים) מצות עגולות אפיוות-יד, ודווקא מצות שמורה, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונות וכדומה) יסדרו זאת המארגנים¹⁴. בפרט – יש לדאוג לתלמידי מוסדות חינוך חב"ד ולהוריהם¹⁵. "מובן, שכל המרבה בסוגי מקבלי השמורה וכל המהדר בשמורה זו כפי האפשרי – הרי זה משובח"¹⁶. השיעור המינימלי לחלוקה זו הוא: 'כוית'¹⁷.

סדרים פומביים: הרבי הציע, שהרבנים שבכל אתר ואתר יערכו סדרים פומביים, היינו – כל אחד מהם יערוך את ה'סדר' שלו, ביחד עם בני ביתו ותלמידיו וכו', "ברחובה של עיר", ויזמין את כל תושבי המקום להשתתף ב'סדר הפומבי'. לפרסם מודעות בעיתונות המקומית, שהרב המקומי עורך 'סדר פומבי' הפתוח לקהל הרחב, במקום פלוני ובזמן פלוני, וכל הרוצה יוכל להשתתף בסדר, לקבל ארבע כוסות ושלוש מצות וכו', ובהדרגה – שאין דורשים דבר מן המשתתף, לא תמורה כספית ולא אחרת, וגם לא מחויבות להישאר עד סיום הסדר, אלא כל הרוצה יוכל להיכנס ולצאת ברגע שירצה¹⁸.

מכירת חמץ: נכון להפיץ שטר-מכירה קצר שיוכלו לצרפו לשטר הכללי, או ייפוי-כוח מתאים לכל המקומות שבהם נמצאים חמץ וכלי-חמץ¹⁹.

בספרי השו"ת, ראה בס' הנ"ל פ"ג סעיף שעה.

12) ראה במבוא לס' הנ"ל, אות י'.

13) אג"ק כרך י עמ' שג.

14) ספר-המנהגים עמ' 37.

15) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יא עמ' פג.

16) אג"ק כרך יא עמ' ו.

17) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יג עמ' יא.

18) 'התועודיות' תשמ"ו ח"ב עמ' 851, מ"ר"ד בעת ביקור הרבנים הראשיים לארה"ק.

19) אג"ק כרך י עמ' קפז.

יש לצרף לעניין זה גם אנשים שעלולים ליטול חלילה מן החמץ בפסח²⁰.

יש לדאוג למכירת חמץ ב'ערב קבלן' דווקא, כדעת כ"ק אדמו"ר הזקן²¹, ולהשתדל בדרכי נועם אצל כל הרבנים שיעשו זאת.

הידורים²²

* אין אוכלים מצות מכונה, ואין נותנים אותן אפילו לילדים²³.

* **נזהרים ביותר ממצה שרויה.** ולכן המצות שעל השולחן מכוסות ובופעל: כל אחד ואחד אוכל

20) שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' קד.

ושם (כדי להפסיק דעת המערערים): מובן שיזהירו את המוכרים שאסור להם לעשות זאת. אבל גם אם יעברו על איסור זה (1 – פשיטא כמה מה"ל לא יעשו זה. 2) גם בנוגע להנחשדים – ודאי כוונתו התיקון – לא הווי. 3) אפילו בנוגע להנטול – לכמה דעות לא בטלה המכירה [כן משמע דעת אדמו"ר ס' תמח סעיפים יג-יד] כי אם גזול הוא מה שנטול ותו לא מיד. 4) אפילו להאומר [א"ה: ראה שו"ת משנה-שכיר ח"ב ס' קיח] דבטלה המכירה – י"ל דזהו מכאן ולהבא – וניצל מאיסור בל-יראה ובל-ימצא עד שעה זו. ולאו שאין בו מעשה (לכמה דיעות אין לוקין עליו אף בעשה מעשה [לעבור עליו]).

5) אפילו למאן-דאמר דלוקין עליו – צ"ע מה מכריע: כל שמונת ימי הפסח באיסור דבל-יראה ובל-ימצא אלא באופן שאין לוקין – או זמן קצר יותר, אלא שרגע אחד – רגע ביטול הקנייה – קאי בלא דלוקין עליו. 6) אפילו אם-תמיצי-לומר דבטלה המכירה למפרע – הנה אדרבה לפי זה יש לומר שאין כאן מעשה ואין לוקין על זה, כי מעולם לא היתה כאן מכירה, ואין מקום לקנייה בתוך חג הפסח.

ולבסוף, ע"פ הוראותיו ותיקוניו של הרב, וכדי שיהא נכון לכל הדעות, נוסף הנוסח דלהלן לשטר המכירה:

"ישראל המוכר או בא כוחו יהיה, באם ירצה, מורשה מהנכרי הקונה ושלא על מנת לקבל פרס, למכור בשבילו או לתת במתנה מהעניינים הנמכרים".

21) בסידורו – נדפס בשו"ע שלו סוף הל' פסח עמ' 1120, וביאורו מבעהמ"ח שער הכולל להלן שם עמ' 1399. וראה 'המועדים בהלכה' עמ' רנא, ובארוכה בספר 'מכירת חמץ בערב קבלן' להר"ג ריי"צ שי' בלינוב, וכן בקונטרס 'מכירת חמץ לפי תקנת רבותינו' להר"ג רש"ב שי' לוין, הנדפס בסו"ס 'תיקוני מקוואות' שלו, ברקלין תשנ"ח.

22) ברשימות, חוברת לח עמ' 9, איתא: "כ"ק אדנ"ע היה אומר, שאין לנהוג בהידורים בחג המצות – הטעם שלא יחול בקבלה בנד. כ"ק מ"ח אד"ש". ולא נתפרש, הלא רבותינו נהגו בהידורים רבים ביותר, ומן הסתם התנו שיהיה 'כלי נדר'.

23) 'תורת-מחם – התועודיות' תשי"א ח"ב עמ' 7. ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כט-לא על היחס למצות מכונה.

שואלים ודורשים בהלכות הפסח

(חלק א)

הכנות לפסח: "מצווה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל, עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה"¹.

"כל שלושים יום לפני הפסח², טוב להיזהר ולעיין בכל דבר שעושה, שלא יישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בקלות כשיגיע ערב פסח"³.

"בימים אלו מתחילים כבר עניין המצה... שלכן יש להיזהר מאכילת מצה שלושים יום לפני הפסח"⁴.

תכנון כינוסים: הוראת המזכירות - אין לקבוע באה"ק כינוס ליום א' דחול-המועד פסח, שבחול הוא יום ב' דחג-הפסח, אם בין המוזמנים אליו יהיו גם אורחים מחו"ל הנמצאים כעת בארה"ק, וזאת כדי שאורחים אלה לא יטעו ויטעו לכינוס באותו יום שעליהם (כתושבי חו"ל) לשמור כיום-טוב⁵.

1 שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ג. והיינו ל' יום לפני הפסח, משנה-ברורה שם סוס"ק ב בשם אחרונים, כף-החיים ס"ק ג בשם מחזורים. ובפרט בישיבה, כולל-אברכים ובית-מדרש - ראה ערוך-השולחן שם ס"ו.

2 השלושים יום מתחילים מיום הפורים עצמו, שו"ע אדמוה"ז שם ס"א.

3 שו"ע אדמוה"ז סי' תלו ס"ג.

4 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' קצ, מאג"ק כרך ח עמ' שיט. מן הדין אסור לאכול מצה רק מעמוד השחר על ערב פסח, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תעא ס"ד. ובחק-יעקב שם ס"ק ז הביא משיירי כנה"ג שרהבה נוהגין שלא לאכול מצה מראש-חודש, והוא באחרונים. בשו"ת איגרות-משה או"ח ח"א סי' קנה (דף ערב, א ואילך) מביא מקור למנהגם ולמנהגו. ובסי' מצות-מצווה (פי"ב ס"ק כט) כ' שכיוון שהטעם הוא משום חביבות המצווה, הרי אפילו במצות של חמץ ראוי להימנע מלאכול, דשוין במראיתם וטעמם, ע"כ. וע"ע (ולכאורה יש לברר עד כמה הן חמץ ממש. ע' בשו"ע אדמוה"ז סי' תנה ס"ג. ועכ"פ יש מקום להחמיר בבוקר ערב פסח עצמו, וכ"כ בנטעי-גבריאל פסח ח"א פ"ב הערה כב).

5 היכל-מנחם כרך ג' עמ' נד. וראה קונטרס 'יום טוב שני להעובר ממקום למקום', לונדון תשנ"ה, ומסקנתו שם. וזה דלא כנהוג בין רבני אנ"ש לפסוק בזה כמ"ש בשער הכולל פ"א ס"ב (אף שיש"ל שהכוונה כאן לאורחים שלא מאנ"ש). וראה גם

תכנון נסיעות: מענה הרבי: "הנהגה בישראל, שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו), ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדרר כפי הרצון בענייני פסח - כשנמצאים במקום אחר. וקל להבין"⁶.

יש להתחיל בהכנות ל'מבצע פסח', כולל לדאוג למעות חטיף⁷, מזון ולבוש⁸, וכן לחלוקת מצה שמורה כדלהלן.

הגדות: כדאי שיהיו לכל ילד סידור, חומש, ולהבדיל - קופת צדקה, משלו, וכן ספרי-קודש אחרים. ובעניין שהזמן גרמא - הגדה של פסח. ומה טוב - שקודם החג יקנו לכל ילד סידור חדש וכיצא-בוה⁹, מה שיוסיף לו חיות ומרץ להשתמש בזה בפועל¹⁰.

כלים: "המנהג פשוט במדינות אלו... שלא להשתמש בפסח בשום כלי זכוכית שיש לחוש בו שמא עירו לתוכו משקה חמץ הם, או שמא נשתהה בתוכו משקה חמץ מעת-לעת"¹¹. הנוהרים שיהיו

ב'תורת מנחם - התועדויות' כרך כד עמ' 145 (ברור מה היתה הנחת-היסוד של הרבי בזה). וע"ע.

6 היכל-מנחם כרך ג' עמ' קצג.

7 שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ה ואילך. והעירו שברמ"א שם ס"א קושר זאת, ובוא"ו החיבור, לענין 'שואלין דורשין', עיי"ש (ראה סיפורי-חסידים, מועדים, סיפור 294).

8 ראה 'התועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399, 339 ועוד.

9 במכל-שכן ממה שעל-פי-דין (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. טושו"ע ושו"ע-אדמוה"ז או"ח תקכ"ט ס"ז) צריך לקנות לו קליות ואגוזים.

10 ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 343. ואכן נדפסו ומופצות ע"י מרכז צא"ח באה"ק לשם כך הגדות מיוחדות בהוצאת קה"ת עם חוברת תמונות צמודה, שהוכנו בהתאם להוראות מפורטות שנתקבלו מהרבי בנדון.

11 שו"ע אדמוה"ז סימן תנא סעיף עג. וכן נפוץ המנהג בין אנ"ש שלא להכשירם גם מאיסורים. וראה בס' 'הגעלת כלים לפסח' פי"ג סעיף נט. ולגבי דורלקס ופיירקס וכו' דנו רבות

הגלות הנוכחית באופן של חיפזון, כימי צאתך מארץ מצרים, כאשר הקב"ה לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין" ומיד לאחר ה"הרף עין" - "בשובה ובנחת תיוושעון", "לשכון כבוד בארצנו", בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה
ולחג הפסח כשר ושמח

/מקום החתימה/

('תורת מנחם - התועדויות' ה'תשמ"א, כרך שני, עמ' 697-693)

לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין": מכילתא הובא בפרש"י עה"פ בוא יב,מא.

בשובה ונחת תיוושעון: ישעיהו ל, טו. וראה ד"ה וככה ב(אוה"ת בא ע' שה. כרך ח ס"ע ב'תתקמא ואילך). המשך וככה תרל"ז בסופו.

לשכון כבוד בארצנו: תהילים פה, י.

ולחג הפסח כשר ושמח: ראה ליקוטי לוי"צ אגרות עמ' קצז.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שולוח 130

מבקשים את הגאולה כפי שהיא בתכלית השלימות

כל עניין של גאולה הוא שלב נוסף בגאולה העתידה

האמור לעיל... מתבטא גם בנוגע לעצם עניין ה"גאולה":

גם כאשר ישנו מצב של גאולה - הרי במצב זה גופא דורשים ומבקשים אודות תכלית השלימות דעניין הגאולה - גאולה העתידה. וכמודגש בדברי המדרש על הפסוק "החודש הזה לכם", ש"קבע בו ראש-חודש של גאולה - שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידין להיגאל", כלומר, שגאולת מצרים גופא היא באופן שממנה ועל-ידה באים לגאולה העתידה (על-דרך שנתבאר לעיל).

כלומר: גם הגישה לכללות עניין הגאולה היא מתוך תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ולכן, כל עניין של גאולה מהווה גם שלב מסויים בכללות עניין הגאולה, והכנה לדרגה נעלית יותר, עד לתכלית השלימות דגאולה - גאולה העתידה.

וזהו מה שבכל הזמנים ביקשו ומבקשים בני-ישראל על הגאולה העתידה, אפילו לאחרי הגאולה מגלות כבל, וגם בזמן שבית-המקדש (בית שני) היה קיים, כי מכיוון שבבית שני חסרו ה' דברים (חסרון בעניין הקדושה), וזאת - אפילו בזמנים הכי טובים דבית שני, אזי כאשר מבקשים אודות שלימות הדבר (גאולה), מבקשים כבר אודות תכלית השלימות - גאולה העתידה, שאז יהיה בית-המקדש השלישי בתכלית השלימות.

דהנה, בבית ראשון היה העילוי דחמישה דברים (שלימות הקדושה) שלא היה בבית שני (שחסרו בו ה' דברים), ולאידך - בבית שני היה העילוי ד"גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" [כמבואר בגמרא (ב"ב ג, סע"א ואילך) ש"בית הזה האחרון" קאי על בית שני; ובית-המקדש השלישי יהיה נעלה יותר (באין-ערך) משניהם, גם מבית שני וגם מבית ראשון:

בבית-המקדש השלישי יהיו החמישה דברים בשלימותם (ועוד עניינים נוספים), ובאופן נעלה יותר מבית ראשון (תכלית השלימות בעניין הקדושה); ובנוגע למעלת גדלות כבוד הבית (שהיתה בבית שני - גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון") - הנה אם הוספת משך זמן של עשר שנים בלבד (שעמד בית שני יותר מבית ראשון) פועלת את השלימות ד"גדול יהיה כבוד הבית גוי", הרי על-אחת-כמה-זכמה שהוספת עניין הנצחיות דבית-המקדש השלישי - "מקדש אדני כוננו יריך" - פועלת את העילוי ד"גדול יהיה כבוד הבית" בתכלית השלימות!

ובזה מתבטא גם הקשר דעניין הגאולה (החודש) עם העניין ד"ויקהל" - כי בגאולה העתידה (שלימות עניין הגאולה) יהיה גם תכלית השלימות ד"קהל", ובלשון הכתוב: "קהל גדול ישוּבו הנה", כלומר, לא רק "קהל" סתם, כי אם "קהל גדול".

(מהתועדות שבת-קדוש פרשת ויקהל-פקודי, פרשת החודש ה'תשמ"ג.

'תורת-ימנחם - התועדות' תשמ"ג כרך ב, עמ' 1126 - 1124 - בלתי מוגה)

רעיון זה בא לידי ביטוי הן בנדרת המשכן, כאמור, והן בעשיית המשכן בפועל, כפירוש רש"י על הכתוב בפרשה, "ולהורות נתן בליבו, הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן": "ואהליאב משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר ולא ניכר שוע לפני דל".

(ליקוטי-שיחות, כרך לא, עמוד 217)

משכן העדות (לח, כא)

המילה "עדות" - רומזת ל"עדיים" (כתרים) שקיבלו ישראל בשעת מתן-תורה. על-ידי חטא העגל איכרו בני-ישראל את העדיים, כנאמר (שמות לג), "ויתנצלו בני-ישראל את עדיים מהר חורב". בזמן עשיית המשכן נתרצה להם הקב"ה (כראיתא במדרש-רבה) וחזרו ונמשכו להם העדיים. על-שם זה נקרא המשכן "משכן העדות".

(אורי-תורה, כרך ו, עמ' ב'דלג)

ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו (לט, לב)

מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי) ולא הסתפקה בפסוק "ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו"?

אלא כאשר התורה כופלת עניין מסוים, זה מפני חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "פה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים" (רש"י בראשית כד, מב). המשכן, מקום השראת השכינה, הוא יקר וחביב כל-יך לבני-ישראל, עד שהתורה כפלה את כל פרטיו.

(ליקוטי-שיחות, כרך טז, עמ' 458)

ובצלאל... עשה את כל אשר ציווה ה' את משה (לח, כב)

בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ג) מובא שי"ח הברכות שבתפילת שמונה-עשרה הן כנגד י"ח הציויים ("כאשר ציווה ה'") המופיעים בפרשתנו, מ"ואתו אהליאב" (פסוק כג) עד לסוף הפרשה. אבל "אשר ציווה ה'" האמור בפסוק זה איננו מן המניין, מאחר שזכר בו רק בצלאל בלא אהליאב.

ויש להבין: א) מהו הקשר בין ברכות התפילה למשכן? ב) מדוע מונים אך ורק את הפסוקים שזכר בהם גם אהליאב?

אלא תוכן המשכן ותוכן עניין התפילה - חד הוא: בירור וזיכוך הדברים הנחותים ביותר והפיכתם משכן להשראת השכינה. המשכן נבנה מחומרים גשמיים שעל-ידם נעשה מקום להשראת השכינה. התפילה אף היא מעלה עניינים ארציים למעלה, כידוע שהתפילה היא בבחינת "סולם מוצב ארצה (עניינים ארציים) וראשו מגיע השמימה".

כשם שתפילה עניינה להעלות את החומריות הנמוכה של העולם, כן עליה להעלות גם את החלקים התחתונים והנחותים שבנפש. לכן מונים את י"ח הציויים רק מהכתובים שבהם נזכרו גם בצלאל וגם אהליאב, כי בצלאל היה מגדולי השבטים, ואילו אהליאב מהשבטים הירודים (רש"י שמות ל, לד). וכאמור, התפילה עניינה להעלות לא רק את ה'בצלאל' שבנפש אלא גם את ה'אהליאב' שבה.

(ליקוטי-שיחות, כרך א, עמ' 199)

מזאת הרב מרדכי מנשה לאופר

פרשת ויקהל-פקודי

'הפצה' מעל גלי האתר

"כוח נעלם ונפלא שבטבע, שמוצא את תיקונו רק על-ידי היעשותו
אמצעי כלי ומקדש לו יתברך", מגדיר הרבי את האפשרות לשדר דברי
תורה וחסידות מעל גלי האתר • "פשוט אשר שידור ברדיו דתניא -
נכון וטוב הוא", כתב הרבי לרה"ח ר' יונה איידלקופ • וכן "היש
לך הפצה גדולה מזו שעל ידי גלי הרדיו שפורצים כל הגבולים
והמחיצות?" • רשימה ראשונה

קודש, כרך ה, עמ' קל"ק-קל"ז) - כתב הרבי לגאון
המפורסם ר' פניחס-מרדכי טייץ (לאחר הקדמת
שורת תארים בלתי שגרתית: "הרה"ג הרב וו"ח
אי"א נר"מ חו"ב [=ותיק וחסיד, איש ירא-אלוקים,
נבון ומשכיל, חכם ובקי] מרביץ תורה ברכים בעל
מרץ וכו' מוהר"ר פנחס מרדכי שי"י):

בהמשך לשיחתנו [ביחידות] על-דבר שיעור
דף השבוע על-ידי הרדיו וסעודת המלווה-מלכה
לחזיון הדבר שתתקיים בקרוב.
ולאחר איחול להמשך מוצלח ("הנני בזה לכפול
ברכתי, אשר יצליח לבסס השיעור לחזקו ולהרחיבו
הן בכמות והן באיכות") ממשיך הרבי ומסביר:

ואם כמה דברים גלויים שבבריאה אמרו רז"ל
שנבראו בשביל בית-מקדשו של הקב"ה ורק בזכות
זה גם העולם משתמש בהם (שמוות רבה, ריש
פרק לה), על-אחת-כמה-זכמה בכוח נעלם ונפלא
שבטבע שמוצא תיקונו רק על-ידי העשותו אמצעי
כלי ומקדש לו יתברך, ומיום שחרב בית-המקדש
אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה
בלבד.
וממשיך הרבי וכותב:

ועל-פי פסק רז"ל "גדול תלמוד שמביא לידי
מעשה"... ו"ראשית חכמה יראת השם", הנני מקווה
כי ישתמשו בשידור רדיו זה להדגיש ולחזק ענייני
יראת-שמים וקיום המצוות מעשיות בפועל, ו"סוף

נפתח בקטע מדברים שהשמיע הרבי התוועדות
' בשבט תשל"ו (שיחות-קודש תשל"ו, כרך א):

ישנם כאלה שטוענים שרדיו הוא דבר חדש
ו"חדש אסור מן התורה". והנה בכגון דא יש שתי
בחינות שדרכן ניתן לקבוע אם זה דבר טוב וחיובי
או לא, והן:

א) מתי התעוררה השאלה? הרי אותם האנשים
שעוררו את השאלה השתמשו ברדיו לצורכי
פרנסה וכיוצא-בזה, מבלי שהדבר יפריע להם; ורק
כאשר החלו לנצל את הרדיו להפצת המעיינות, אז
באו בטענה...

ב) בחינת התוצאות: כאשר יש ספק אם הנהגה
מסויימת רצויה היא או לאו, ניתן להכריע את הספק
על-ידי בדיקת התוצאות. ובנידון דידן, הרי ראינו
במחוש שלימוד החסידות ברדיו - הביא הוספה
אצל כמה וכמה מאחינו בני ישראל בשמירת התורה
ומצוות.

[ולהעיר: אם היה אסור (על-פי תורה) בדבר
השימוש ברדיו - מובן שאין להתחשב בתוצאות
הדבר, אף אם הן תוצאות חיוביות, הרי זה בבחינת
מצווה הבאה בעעברה].

"סוף דבר - הכול נשמע"...

שנים רבות קודם לכן - בשנת תשי"ד (איגרות-

ויקהל (לה,א)

המשמעות של "ויקהל", בעבודת האדם, היא לגלות בכל פרטי הנבראים את אמיתות מציאותם; בזה הם
'מתקהלים' לרשות הקדושה ומתאחדים למציאות אחת המשמשת את קונה.
עבודה זו, של גילוי האחדות בכל הבריאה, מתחילה בהקהלת כל בני ישראל למציאות אחת ומאוחדת.
זאת על-ידי שמגלים כי כולם חלקים מעצם אחד - הקב"ה - ואוהבים איש את רעהו, "כמוך".
הנהגה זו היא-היא ההכנה להקהלת כל ישראל יחד בקיבוץ הגלויות שיהיה תיכף ומיד ממש.
(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל ה'תשנ"ב. ספר השיחות תשנ"ב עמ' 446)

ויקהל משה את כל עדת בני-ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר
ציווה ה' לעשות אותם (לה, א)

ויקהל משה - למחרת יום-הכיפורים כשירד מן ההר (רש"י)

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בגללו.
נמצא, שמעלה יתירה הייתה בהתאחדות בני-ישראל על-ידי נדבת ממונם למלאכת המשכן.
זו הסיבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמוע את הציווי על מלאכת
המשכן היתה "למחרת יום-הכיפורים":

על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קינאה ותחרות"
(ובסגנון תורת החסידות - זה יום גילוי ה'יחידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל שווים).
החידוש הוא אפוא, שאחדות זו נמשכת גם למחרת יום-הכיפורים, כלומר, גם לאחר ירידת משה מהר-סיני
ולאחר 'ירידת' ישראל בחזרה לענייני העולם, מוסיפה האחדות לשרור ביניהם עד כדי כך שהדבר אף ניכר
בממונם.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל ה'תשמ"ט. התוועדות תשמ"ט כרך ב, עמ' 378)

וכל איש אשר נמצא איתו תכלת וארגמן... הביאו. כל מרים תרומת כסף
ונחושת הביאו... וכל אשר נמצא איתו עצי שיטים... הביאו (לה, כג"ד)

בנדבת בני-ישראל למלאכת המשכן היה דבר והיפוכו: מצד אחד - כל איש ואישה הביאו כפי נדבת ליבם
וכפי מה שהיה בידם, ומצד שני - כל בני-ישראל, ללא יוצא מן הכלל, השתתפו בנדבה זו.
משמעות הדברים בפנימיותם:

יש פרטים שבהם כל ישראל שווים, כדוגמת המצוות המעשיות. לעומת זאת, יש עניינים, דוגמת אהבת
ה' ויראת ה', שבהם יש חילוקי דרגות.

תכלית הכוונה היא, שהאחדות תבוא לידי ביטוי גם באותם דברים שבהם יש הבדלים בין איש לרעהו,
דהיינו, שיהיה ניכר כי למרות ההבדלים, כולם מאוחדים ושווים לפני הקב"ה.

דבר - הכול נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור".

קיים מששת ימי בראשית

על עצם תופעת הרדיו בעולם, דיבר הרבי בהרחבה בכמה הזדמנויות - החל ב' בשבת תש"ל (שאו לראשונה הועברו התוועדותיו של הרבי - בימות החול - בשידור ישיר וחי לארץ-הקודש). הנה קטע מתוך שיחה מוגהת (ליקוטי-שיחות, כרך טו, עמ' 44):

אחד מכוחות הטבע שהתגלה והתפתח בשנים האחרונות (הוא קיים כבר מששת ימי בראשית בכל תוקפו, אבל לא היה ידוע עד לאחרונה) מאפשר לאדם לדבר במקום מסויים ותיכף ומיד יישמע כל הגה בריחוק מקום, ועד לקצווי ארץ והירה וכו' (באמצעות טלפון או רדיו). ולאחרונה התחדש דבר נוסף: ניתן גם לראות את המדבר ואת כל תנועותיו וכו'.

חידוש זה מעניק לנו ציור מומשי בעניין "עין רואה ואוזן שומעת" (אבות פ"ב מ"א), להבדיל. ואדרבה: אם ה"אוזן" שלמטה מסוגלת לקלוט מיד את הנעשה בקצווי תבל (וה"עין" שלמטה (באמצעות פיתוח כוח טבעי אחר) מסוגלת לראות) - על-אחת-כמה-זכמה שאין שום הגבלה ב"אוזן" ו"עין" שלמעלה, כביכול, שכל מה שהאדם עושה, אפילו בחדרי חדרים, הנה באותו רגע מומש ישנם "עין רואה ואוזן שומעת" (וממילא) כל מעשיך בספר נכתבים".

מובן, אפוא שההתבוננות בעניין "והנה ה' ניצב עליו כו' ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי" (תניא פרק מ"א), יכולה להיות לא רק בדרך השגה של שכל עיוני (אלא באופן שקרוב יותר להרגשים הגשמיים של האדם, וממילא תפעול התבוננות זו ביתר שאת על המידות שבלב ועל המחשבה דיבור ומעשה).

"לספק החומר"

אחד האנשים שפעלו במרץ בשנים הראשונות למען שידור תכניות של חסידות בשידורי ישראל

בארץ-הקודש היה הרה"ח ר' יונה איידלקופ. הרבי כותב לו בכ"ז בניסן תשי"ח:

לפלא הדבר מה שכותב שביקש סיוע מפעילי צעירי אגודת חב"ד בהנוגע להשידור, ולא הספיקו [=סיפקו] לו החומר, והפליאה מובנת, ואולי אי הבנה בדבר, שהרי מתפקידם של הנ"ל להתעסק בהפצת המעיינות חוצה בכל הטרחה הכרוכה בזה, ועל-אחת-כמה-זכמה כשחלק הטרחה נעשה על-ידי אחרים, מי שהוא מאנ"ש, ועליהם רק להמציא החומר, ויהי רצון שיבשר טוב בכל העניינים אודותם כותב, וגם הנ"ל בכלל.

להתנהג על-פי חז"ל

מה קורה כשברשות השידור התכחשו להבטחות? במכתב נוסף מיום ד' בתמוז תשי"ח, מדרך הרבי את ר' יונה כיצד לנהוג במצבים מביכים:

במה שכותב אודות מה שהבטיחוהו לשדר ובסילוף שהיה בזה, בכלל בעניינים כאלו כדאי יותר שלא להגדיל את העניין מה שסילפו, ולהתנהג על-דרך המסופר מחז"ל על המשנה אוהב את הבריות (אבות דר"ן ריש פרק יב') ומבוארות שם התוצאות מהנהגה זו.

זהירות כפולה בנוגע לרוסיה

כשר' יונה שאל את הרבי אם להיענות להצעה לשדר את קורות חייו ב'קול ישראל' - זכה למכתב הבא (י"ז במרחשוון תשי"ט):

במה שכתב אודות שידור תולדות חייו בראדיא, צריך עיון - מפני העניינים במדינתו לפנים - אם כדאי הדבר, ובפרט שלא תמיד אפשר להיזהר בביטוי או בסיפור, ובפרט כשהעניין נעשה על-ידי אחרים, והתועלת שבהעניין הרי מופקפקת. הרבי ממשיך (ו' באלול תשי"ט) ומבקש מר' יונה לעמוד בקשר עם צא"ח.

ובמה שכתב אודות השידור ברדיו וחומר וכו', בוודאי ידבר בזה עם צעירי אגודת חב"ד פעם אחר פעם, וכמו שכתבתי דעתי גם להם, והרי דבר הכרחי הוא וזכות הרבים מסייעתו.

"ישדרו בכל עת מצוא"

במכתב נוסף מ"ט בטבת תשי"ט מברך הרבי את ר' יונה:

ויהי רצון שיבשר טוב בתוכם, וכן בשאר העניינים אודותם כותב, ובעיקר אשר מצליח בהפצת המעיינות, ובוה גם-כן שידפסו וישדרו בכל עת מצוא, ובפרט בזמנים המסוגלים, ובהנוגע לעתה, ביו"ד שבת תש"ל ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור מתוך בריאות הנכונה שלו ושל כל אחד ואחד מבני ביתו שיחיו.

"פשוט אשר שידור ברדיא דתניא - נכון וטוב הוא" - כתב לו הרבי ב"א בניסן תשי"ט.

הרעיון קרם עור וגידים, ולקראת שנת המאתיים החלו שיעורי תניא של הרב נחום גולדשמיד (ז"ל) ב'קול ישראל'. שיעורים אלו הופיעו לאחר מכן בדפוס, בהוצאת צעירי אגודת חב"ד בשם "קונטרס השיעורים בספר ה'תניא' המשודרים ב'קול ישראל" (ראה תורת חב"ד ביבליוגרפיות, עמ' 188).

"ואשרי חלקו"

לאיש רשות-השידור, שהיה ממונה על תוכניות דת ומסורת ברדיו, מר בנימין צביאלי, כתב הרבי בט"ז בכסלו תש"כ (איגרות-קודש, כרך יט, עמ' 4):

הנני לאשר קבלת מכתבו מכ"ה במרחשוון, בו כותב על דבר הפצת מעיינות חב"ד על גלי הרדיו באה"ק, ת"ו על ידי משיח צדקנו.

ומוסיף הרבי:

תקוותי שכבודו וחבריו ש" לא יסתפקו בהישגי העבר.

ואחר-כך ממשיך על שנת המאתיים ("במלאת ד' יובלות") להסתלקות-הילולא של הבעש"ט:

והרי הבעש"ט הדגיש עניין ההפצה, וכלשונו באיגרת-הקודש - הפצת המעיינות (אפילו בין אלה שעדיין בבחינת) חוצה והיש לך הפצה גדולה מזו שעליידי גלי הרדיו שפורצים כל הגבולים והמחיצות.

והרבי חותם קטע זה:

ואשרי חלקו של כל אחד ואחד שיעשה כל התלוי בו בהפצת המעיינות לקיים ההוראה האמורה

באיגרת-הקודש הנ"ל, להמשיך ולקרב ביאת מלכא משיחא בקרוב ממש.

חביבות גדולה לשידורים

במקביל, החלו בשנת תש"כ שידורי התניא של הרה"ח הרב יוסף הלוי שיחי' ויינברג. החביבות הגדולה שהרבי הפגין כלפי מפעל חשוב זה התבטאה בראשונה בעובדה פשוטה - כמעט מדי שבוע היה הרבי מגיה את השיעור, כותב הסברים ומשיב לשאלות בכתב.

נכנסים אל הלב, ובמהירות!

בי"ב בסיוון תש"כ (תורת מנחם - התוועדות), כרך כה, עמ' 146) מציין הרבי את ייחודה של הפצת המעיינות על-ידי דיבור באמצעות הרדיו, שמעלתו - כפולה: מחד, הדיבור אינו נחלש. כלומר, באותו תוקף שיוצא מפיו של האדם הולך הוא ומתפשט עד סוף העולם, כך שאם הרברים יוצאים מן הלב, הנה בכל מקום שאליו מגיעים, הרי הם נכנסים אל לב. ומעלה נוספת, התפשטות הדיבור היא ללא אריכות הזמן; במהירות גדולה ביותר.

בהמשך לכך דיבר הרבי במעלת העובדה שמשמשים ברדיו עבור הפצת המעיינות חוצה.

"אין איתנו יודע עד מה"

לימים יכתוב הרבי למר אברהם סולומון מ'קול ישראל' - בקשר להשתדלותו של הרה"ח ר' שלום-דובער (ז"ל) וולף, לסדר "סיומי מסכת" בתשעת הימים (ליקוטי-שיחות, כרך כג, עמ' 482):

ולמותר להאריך בגודל ערך העניין להביא לקהל מאזינים וציבור גדול דברי תורתנו, הנקראת תורת חיים... ואפילו לא הגיעו השידורים האמורים אלא לאחד, הרי גם נפש אחת היא עולם מלא, על-אחת-כמה-זכמה - לציבור גדול, גדול לא רק בכמות כי אם גם באיכות, ואין איתנו יודע עד מה, אפשר שיהיו כאלו שהדרך להגיע אליהם הוא רק על-ידי הרדיו והשידורים האמורים. ומובן גודל הזכות של מפעל רב ערך זה.